

XBM: UN EXEMPLE PIONER D'AVALUACIÓ ROBUSTA A CATALUNYA

La Xarxa de Biblioteques Municipals de la Diputació de Barcelona es suma a l'onada de generació d'evidència amb l'avaluació del seu programa de capacitació digital per a gent de més de 55 anys.

Des de fa anys, la tendència global pel que fa al disseny i la millora de les polítiques públiques ha estat decantar-se cada cop més cap a la incorporació d'evidència rigorosa com a part del procés. Aquesta dinàmica ha permès que decisions tant importants com a quines iniciatives destinar els recursos públics es prenguin de manera més objectiva i informada. Desafortunadament però, aquesta tendència és encara incipient a Espanya i Catalunya.

Tot i així, la Xarxa de Biblioteques Municipals (XBM) de la Diputació de Barcelona demostra que és possible treure lliçons informades a partir d'avaluacions rigoroses, inclús en àmbits i contextos sense una tradició d'avaluació consagrada, avaluant un programa de capacitació digital que ha involucrat a més de 1200 persones els darrers tres anys.

Des de la publicació del projecte World Wide Web a principis de la dècada dels 90, el desenvolupament d'Internet no ha deixat d'accelerar-se, modificant tant la manera com s'estableixen i es mantenen les relacions socials, com els mitjans i recursos que s'utilitzen per realitzar activitats quotidianes. Aquest fenomen ha donat lloc al que es coneix com la bretxa digital, una problemàtica que fa referència a la dificultat o incapacitat d'algunes persones d'aprofitar els avantatges que ofereix aquesta nova eina, i que afecta principalment a la gent gran.

Per donar resposta a aquesta realitat, la Xarxa de Biblioteques Municipals (XBM) amb col·laboració amb la Fundació Pere Tarrés i la Fundació Vodafone, ha posat en marxa tallers d'alfabetització digital per a persones de més de 55 anys, amb la idea d'augmentar les habilitats digitals d'aquesta població i contribuir al tancament de la bretxa digital. Però no només això, paral·lelament ha optat per avaluar-ho rigorosament, a partir d'un disseny experimental, per tal de descobrir si el programa està aconseguint els objectius que persegueix i quins són els marges de millora existents.

RESULTATS CLAU:

Els tallers tenen impactes significatius sobre la freqüència d'ús de les aplicacions digitals que es treballen de manera específica durant les sessions de capacitació digital. En concret, l'increment en la freqüència d'ús d'aplicacions socials i d'oci és superior entre el grup de participants als tallers. Per contra, l'augment en l'ús d'internet per a qualsevol propòsit és igual entre tots els interessats a participar als tallers, independentment de si hi acaben participant o no.

Tot i l'augment en l'ús d'aplicacions socials i d'oci, la xarxa social dels participants no creix més que la dels no participants. Malgrat tres mesos després de la finalització dels tallers els participants han vist créixer la mida i la qualitat de la seva xarxa social, aquest creixement no ha sigut superior al dels no participants.

Àrea:
Cultura

Tipus d'avaluació:
Impacte

Metodologia:
Experimental

Període:
2016

Programa/Política:
Capacitació digital per a
persones de més de 55 anys

Aliats:
Xarxa de Biblioteques
Municipals de Barcelona
Fundació Pere Tarrés
Fundació Vodafone Espanya

Equip avaluador:
Ramón Sabes-Figuera
Óscar Ferré
David Casado

L'AVALUACIÓ

En un context on la presència de les TIC és cada cop més universal, les persones que no tenen les habilitats i els coneixements per aprofitar les noves oportunitats que ofereix la web es troben en clar desavantatge respecte a la resta de la població. En aquest cas, el col·lectiu més afectat per la bretxa digital és la gent d'edat avançada. I no només pel fet que tenen menys probabilitats de ser usuaris d'Internet (Figura 1). Sinó perquè aquesta problemàtica apareix en una etapa de la vida en que els individus s'enfronten a una disminució tant de la seva salut com de la seva xarxa social, podent arribar a quedar marginats de les noves dinàmiques socials.

És en aquest marc que la Xarxa de Biblioteques Municipals ofereix tallers de curta durada (8-12h) de capacitació digital als usuaris de més de 55 anys de les seves biblioteques, sota la hipòtesis que incrementar les habilitats tecnològiques pot tenir impactes positius sobre el seu benestar.

Però la part realment innovadora d'aquest projecte és que la XBM ha optat per avaluar-lo seguint un disseny d'assignació aleatòria, amb l'objectiu d'extreure lliçons valuoses sobre el funcionament i els impactes del programa. És a dir, per aprendre si els canvis que s'espera que provoquin els tallers finalment tenen lloc. I si no és així, obtenir pistes sobre en quin punt es trenca la cadena d'esdeveniments necessaris per obtenir els impactes desitjables. Per generar aquesta evidència, la XBM va instar a 18 biblioteques de la seva xarxa a escollir els participants als tallers mitjançant un sorteig entre tots els interessats, seguint un protocol dissenyat per Ivàlua (Figura 2).

Figura 1. Ús d'Internet (2016)

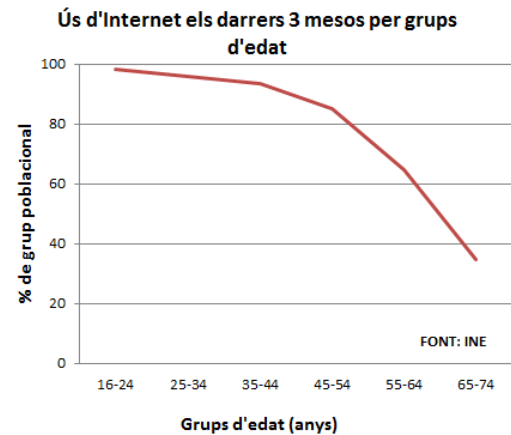
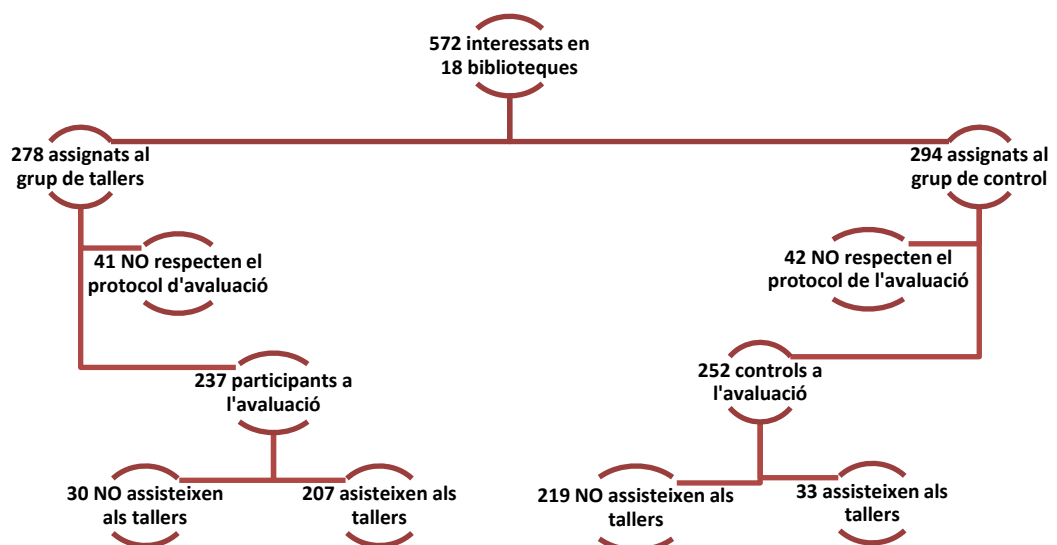

Figura 2: Procés d'aleatorització i implementació dels tallers

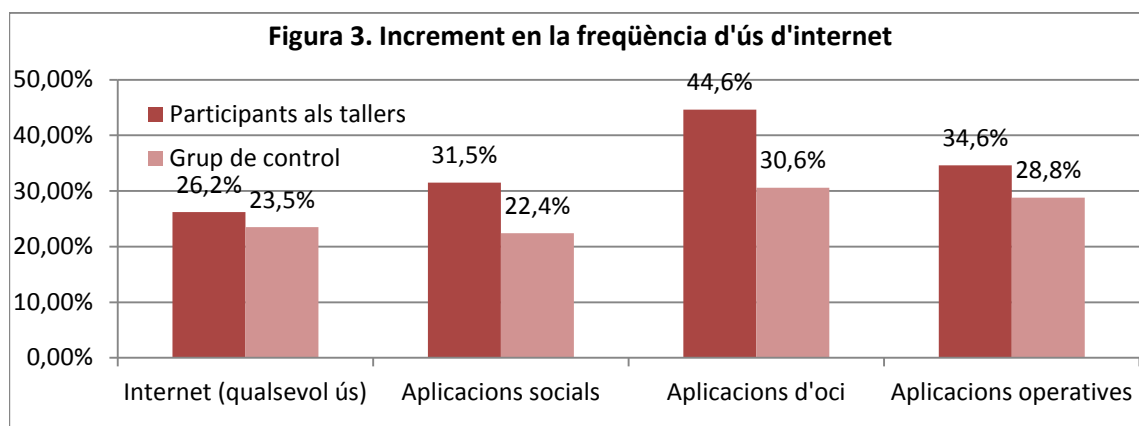

De fet, és precisament aquest disseny experimental el que fa possible que, simplement comparant participants i no participants al tallers, es pugui avaluar de manera rigorosa si la capacitació digital ha tingut els efectes que s'esperava. D'una banda, si s'ha incrementat l'ús d'Internet. I d'altra banda, si aquest augment s'ha traduït en una millora en les seves xarxes socials, en habilitar nous canals de contacte amb familiars i amics.

ELS RESULTATS

La gran majoria de les biblioteques van seguir el protocol d'assignació aleatòria. Una condició clau per tal de poder extreure conclusions robustes a partir d'un disseny experimental és que es respecti l'assignació aleatòria dels individus entre els grups de tractament i control. En aquest cas, tot i el repte d'haver de coordinar les diverses biblioteques seleccionades per participar a l'avaluació per que seguissin els mateixos procediments de selecció de participants, només dues de les 18 biblioteques no van respectar el protocol d'aleatorització.

L'ús d'internet previ entre els interessats a participar als tallers de capacitatíó digital és relativament elevat. En comparació amb la població general de més de 55 anys, el grup d'individus interessats en assistir als tallers de capacitatíó digital fan un ús molt més freqüent d'internet. Mentre només el 42.1% de la població d'entre 65 i 74 anys, rang on cau la mitjana d'edat dels interessats, ha utilitzat internet al menys una vegada els darreres 3 mesos, aquest percentatge s'enfila fins el 87.1% entre el grup d'inscrits per participar als tallers.

Tres mesos després de la realització dels tallers, l'ús general d'internet ha crescut de manera similar entre tots els interessats a participar a la capacitatíó. La freqüència d'ús d'internet per a qualsevol propòsit s'ha incrementat al voltant d'un 25% per a tots aquells usuaris que es van apuntar per assistir als tallers de capacitatíó digital, amb independència de si finalment van participar-hi o no. Tot i que l'increment és lleugerament superior pel grup de participants, aquesta diferència no és estadísticament significativa (Figura 3).

La participació als tallers ha aconseguit incrementar l'ús d'internet només per aquells propòsits directament relacionats amb les aplicacions utilitzades durant la capacitatíó. Els tallers han tingut impacte sobre la freqüència d'ús d'aplicacions socials i d'oci, dues funcionalitats tractades directament durant la capacitatíó. En canvi, no han tingut efecte en l'ús d'altres tipus d'aplicacions no explícitament explorades durant els tallers, com ara els serveis oferts a la web de la XBM o les aplicacions operatives que permeten reservar una cita mèdica o fer compres (Figura 3).

No s'han trobat impactes dels tallers de capacitatíó sobre la xarxa social dels participants. Tres mesos després de la finalització dels tallers, no es troben diferències significatives en la xarxa social entre participants i no participants, ni en termes de qualitat ni en termes de mida de la xarxa.

APRENTATGES I RECOMENACIONS

Amb coordinació i ganes és possible fer avaluacions d'impacte rigoroses que ajudin a millorar els programes socials i les polítiques públiques, inclús en àmbits i contextos sense una tradició d'avaluació consagrada. L'aposta de la XBM per avaluar els tallers de capacitació digital amb una metodologia rigorosa demostra que aquesta és una bona estratègia per mesurar de manera fiable els impactes reals del programa així com per obtenir informació valuosa sobre com millorar-lo.

Avaluar mitjançant un disseny experimental ens permet no confondre els efectes d'un programa amb altres dinàmiques que haurien existit inclús en absència del programa. Gràcies al grup de control creat a partir de l'assignació aleatòria de les places pels tallers de capacitació podem saber que hauria passat amb els participants si no hi haguessin tingut accés. Per exemple, l'evolució del grup de control ens permet saber que si el grup de participants no hagués assistit a les sessions de capacitació el seu ús d'internet igualment hauria augmentat, ja que els no participants troben altres maneres d'ampliar el seu ús d'internet. És més, en aquest sentit ens prevé d'atorgar-li als tallers de capacitació digital uns efectes que no li corresponen, ja que s'haurien donat igualment en la seva absència.

Conèixer el perfil dels participants a un programa ens ajuda a interpretar els impactes que se'n deriven. Saber que l'ús d'internet és més elevat entre els interessats a participar als tallers de capacitació digital que entre la població general de més de 55 anys, ens indica que els tallers estan atraient a un subconjunt d'individus que tenen més base i més motivació per aprendre a utilitzar les noves tecnologies que la mitjana. En aquest sentit, això ens ajuda a entendre perquè inclús aquells individus no seleccionats per participar al programa també augmenten el seu ús d'eines digitals.

Els impactes dels tallers es concentren en les habilitats específiques treballades durant les sessions. En aquest sentit, per tal d'ampliar el coneixement digital d'individus que ja tenen un nivell bàsic, és desitjable incloure els continguts específics en els quals es vol que el participant avanci com a part del programa de capacitació.

Citació suggerida: Píndoles d'Evidència Ivàlua. Abril 2017. "XBM: un exemple pioner d'avaluació robusta a Catalunya". Barcelona, Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques.

Avaluació original: "Tallers de capacitació digital per a persones de +55 anys". Ivàlua (2017). Disponible a la web d'Ivàlua seguint el següent enllaç: <http://bit.ly/2nHaLqL>